

Світлана Ю. Гончарова, Ірина В. Буряк, Андрій Б. Гончаров

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: СУТНІСТЬ, ОЗНАКИ ТА МІСЦЕ У ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНИХ ДОМОГОСПОДАРСТВ

В статті узагальнено зарубіжний досвід та досліджено сутність соціального підприємництва; конкретизовано основні сфери діяльності соціального підприємництва; виділено та уточнено основні ознаки соціального підприємства. Визначено перспективи розвитку соціального підприємництва для домогосподарств в Україні. У статті використані загальнонаукові та спеціальні методи, за допомогою яких було розглянуто процеси та явища у їх взаємозв'язку.

Ключові слова: соціальне підприємництво, домогосподарства, соціальне підприємство; соціальні блага; ознаки; перспективи розвитку.

Рис. 5. Табл. 1. Літ. 32

Гончарова С. Ю., Буряк І. В., Гончаров А. Б.

СОЦИАЛЬНОЕ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВО: СУЩНОСТЬ, ПРИЗНАКИ И МЕСТО В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОВРЕМЕННЫХ ДОМОХОЗЯЙСТВ

В статье обобщен зарубежный опыт и исследована сущность социального предпринимательства; конкретизированы основные сферы деятельности социального предпринимательства; выделено и уточнены основные признаки социального предприятия. Также определены перспективы развития социального предпринимательства для домохозяйств в Украине. В статье использованы общенаучные и специальные методы, с помощью которых были рассмотрены процессы и явления в их взаимосвязи.

Ключевые слова: социальное предпринимательство, домохозяйства, социальное предприятие; социальные блага; признаки; перспективы развития.

Goncharova S. Yu., Buryak I.V, Goncharov A.B.

**THE SOCIAL ENTERPRISE: CORE, FEATURES AND ROLE IN
MODERN HOUSEHOLD`S ACTIVITY.**

In the article foreign experience is summarized and the essence of social entrepreneurship is studied; the main areas of social entrepreneurship's activity are specified; the main features of social enterprise are highlighted and specified. The perspectives of social entrepreneurship's development for households in Ukraine are determined. In the article we used general scientific notions are special methods, through the use of them we considered the processes and developments in their interrelation.

Keywords: social entrepreneurship, households, social enterprise; social benefits; social enterprise`s signs; development prospects.

Постановка проблеми. У сучасних умовах інтеграції Україні в ЄС для вітчизняних домогосподарств гостро постає питання дослідження та впровадження в життя нових інноваційних бізнес-моделей, які б мали можливість вирішувати не тільки економічні, а й соціальні проблеми суспільства. Одним з напрямків такої діяльності є соціальне підприємництво, про яке у світі заговорили ще наприкінці 90-х років, але на сьогодні в Україні це питання є малодослідженим. Переваги, які виникають у разі впровадження соціального підприємництва, не усвідомлюються повною мірою владою та суспільством, а представники малого бізнесу ставляться з недовірою до існуючих механізмів дії цього виду діяльності. Це пов'язано з тим, що для більшості населення соціальне підприємництво асоціюється виключно з неприбутковою діяльністю, доброчинністю, волонтерством або з різновидом соціальної відповідальності бізнесу, що реалізує соціальні програми через незалежні структури [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз останніх досліджень показав, що питаннями соціального підприємництва, визначення його місця і ролі в сучасному бізнес-середовищі присвячені праці багатьох закордонних

вчених таких, як: Г. Діз [2], Г. Стівенсон [3], Д. Остін [4], Б. Торлі [5], Б. Дрейтон [6], Д. Томпсон [4], С. Хібберт [7] та ін., проблеми розвитку соціального підприємництва в Україні досліджуються в роботах таких вітчизняних фахівців, як І. Березняк [8], З. Галушка [9], В. Назарук [10], А. Свинчук [10], В. Жохова [411].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Слід відзначити, що у світі існує значна кількість досліджень, які стосуються природи походження та становлення соціального підприємництва у світі. Звертає на себе увагу те, що більшість науковців досліджують соціальне підприємництво, обмежуючись діяльністю неприбуткових недержавних організацій. Поряд з тим, залишаються невирішеними питання обліку та регламентації діяльності соціальних підприємств в нашій країні, їх інтеграції у суспільство, юридичного супроводу даного виду бізнесу, його фінансування, державної підтримки та субсидування.

Формування цілей статті. Аргументи, які наведені вище, стали основою для визначення мети даної роботи, яка полягає у обґрунтуванні необхідності поглибленого дослідження сутності та природи походження соціального підприємництва і його основних ознак, визначенні особливостей його взаємодії з різними секторами економічної та соціальної діяльності, дослідженні перспективи розвитку соціального підприємництва серед домогосподарств України.

Викладення основного матеріалу. У світовій науковій літературі є ряд термінів, що вживаються як синоніми, серед яких: соціальне підприємництво, соціальне підприємство та соціальний підприємець. Але, у зв'язку з відмінностями у політичному, економічному, соціальному та культурному середовищі країн світу, дефініція «соціальне підприємництво» трактується по-різному. Так, у США під соціальним підприємництвом розуміють, в першу чергу, бізнес, що дає змогу отримати прибуток, до якого відносять як комерційні, так і не комерційні організації.

В США використання некомерційними організаціями фінансів для

забезпечення реалізації певної місії існувало ще з моменту заснування держави, однак поняття «соціальне підприємство» у науковій літературі з'явилося у 1960-х роках. Та широкого поширення воно набуло у 1980-х роках завдяки популяризації американського бізнес-консультанта Білла Дрейтона, який заснував фонд Ashoka (Ашока), що цілеспрямовано займається пошуком та підтримкою соціальних підприємств [6, 11]. Діяльність цього фонду на сьогодні налічує близько трьох тисяч стипендіатів у 93 країнах світу [12].

В країнах Європи під соціальним підприємництвом розуміють прибуткову діяльність, що здійснюється за участі бенефіціарів (осіб, на яких безпосередньо направлена соціальна допомога). Для них створюються нові робочі місця, в окремих випадках у них є можливість стати співзасновником підприємств. Така діяльність може бути як основною, так і роботою за сумісництвом. У Великобританії соціальне підприємство, зазвичай, має форму суспільного кооперативу чи асоціації, яка надає послуги з догляду за нужденними. На відміну від комерційного підприємництва, головними тут є соціальні аспекти, а потім вже економічна ефективність.

У Європі поширення поняття соціального підприємства у порівнянні з США відбулося пізніше. Це було пов'язано з падінням темпів економічного зростання та збільшенням рівня безробіття, що спостерігалось впродовж 70-90-х років. Наприкінці 80-х – початку 90-х років рівень безробіття в країнах Європи мав тенденцію до збільшення з 3% до 10%, а в деяких країнах постійно зростало безробіття серед молоді [13]. Саме у цей час також відбувалися кризові явища у системі державної соціальної політики, скорочення фінансування, пов'язане з процесами децентралізації. Такі зміни обумовили гостру необхідність у наданні недержавних послуг в соціальній сфері, що стало можливим через активне поширення соціального підприємництва як виду економічної діяльності [14].

Визначною подією, яка спонукає вчених усього світу займатися науковою проблематикою концепції соціального підприємництва, стало отримання у 2006 році М. Юнусом (засновником Банку Граміну та соціальним підприємцем)

Нобелівської премії [15].

Незважаючи на те, що термін «соціальне підприємництво» за досить короткий час отримав широке визнання в наукових колах, слід констатувати відсутність його загальноприйнятого трактування, що призводить до того, що соціальне підприємництво нерідко ототожнюється з підприємницькою діяльністю, соціальною відповідальністю, соціальною роботою, благодійністю, соціальною діяльністю, волонтерством, у деяких випадках – з венчурним бізнесом.

На думку американського об'єднання соціальних підприємців, явищу соціального підприємництва складно дати визначення тому, що в останні роки ця концепція швидко розвивається та порушує кордони традиційного бізнесу і некомерційного сектору. Дане об'єднання розглядає соціальне підприємство як організацію, яка в змозі задовольнити індивідуальну потребу або вирішити соціальну проблему за допомогою ринкового підходу [16].

Цікавим є тлумачення лідера всесвітньої компанії «Ашока» Б. Дрейтона, який визначає соціальних підприємців як людей, які мають інноваційні рішення для найбільш важливих соціальних, культурних та екологічних проблем суспільства [6].

Англійське об'єднання соціальних підприємств, місією якого є підтримка та розвиток соціальних підприємств в Великобританії, визначає соціальні підприємства як організації, які за допомогою ринкових комерційних стратегій здатні поліпшувати добробут людини та навколишнє середовище [17]. У той же час, канадська організація соціальних підприємців визначає соціальне підприємництво, як діяльність що належить виключно до неприбуткових організацій [18].

У більшості європейських країн визнається підхід до визначення соціального підприємництва, який запропонований Європейською дослідницькою мережею (EMES). У відповідності до нього виділяють дев'ять критеріїв, що характеризують соціальні підприємства, та поєднані у дві великі групи: економічні (виробництво товарів та послуг, незалежність або автономія

від державних установ, економічні ризики, найм працівників) та соціальні (пріоритетна орієнтація на досягнення соціальної мети, громадський характер ініціативи, демократична система управління, присутність перерозподілу прибутку, залучення бенефіціарів) [19].

Наведені підходи щодо визначення змісту та сутності соціального підприємництва є досить обмеженими та вузькими і не відображають справжню сутність та соціально-економічне значення цього виду діяльності.

На думку авторів, більш вдалим слід вважати визначення, яке надає вчений А. Кім, розуміючи під соціальним підприємництвом новий вид соціально-економічної діяльності, в якому поєднуються соціальне призначення організації з підприємницьким новаторством та досягненням самокупності. В основі такого виду діяльності є функціонування соціальних підприємств, які створені з певною метою щодо вирішення соціальних проблем, та діють на основі інноваційних підходів [20].

Заслужує на увагу тлумачення «соціального підприємництва» як різновиду бізнесу, який має соціальну місію, тобто спрямовує частину своїх прибутків та/або зусиль на вирішення певної соціальної проблеми суспільства, яке надає керівник програми соціального інвестування в Україні «Western NIS Enterprise Fund» В. Назарук [10].

Найбільш повним та обґрунтованим як з правової, так і з економічної точок зору, є визначення соціального підприємництва, яке наведене у Проекті Закону України «Про соціальні підприємства» (2012 рік), – «соціальне підприємництво є суб'єктом економічної діяльності, організованого юридичною особою або фізичною особою підприємцем, пріоритетом якого є досягнення соціальних результатів у сфері охорони здоров'я, освіти, науки, культури, навколишнього середовища, соціальні послуги та підтримка вразливих груп (безробітних, літніх людей, інвалідів і т. д.)» [21].

Розглянувши різні підходи до визначення соціального підприємництва, досвід його застосування у економіці різних країн, авторами виділені основні ознаки соціального підприємства, до яких відносять:

двоєдина спрямованість – здатність соціального підприємництва отримувати прибуток для подальшого розвитку та досягнення цілей у соціально-економічній сфері, а також можливість залучення до підприємницької діяльності соціально незахищених верств населення;

фінансова доцільність та обґрунтованість – здатність соціальних підприємств підвищувати ефективність шляхом скорочення потреби у пожертвах та фундаціях, та підвищувати якість соціальних програм за рахунок підприємницької діяльності;

автономність – діяльність організації здійснюється, у більшості випадках, приватним сектором або домогосподарствами, які самостійно приймають рішення щодо економічного розвитку та вирішення певних соціальних проблем;

інноваційний соціальний вплив – можливість вирішення або пом'якшення існуючих соціальних проблем новими інноваційними методами, які в змозі збільшити соціальний ефект;

масштабність та тиражування – збільшення масштабу діяльності соціального підприємства на національному та міжнародному рівнях, та поширення досвіду з метою збільшення соціального впливу [22];

соціальна віддача – наявність соціальних проектів, кінцевий результат яких несе в собі довгострокові позитивні соціальні зміни у суспільстві.

На рис. 1 наведена динаміка зростання масштабів соціального підприємництва у світі, яка підтверджує тезу про те, що соціальне підприємництво стає невід'ємною ланкою світового бізнесу.

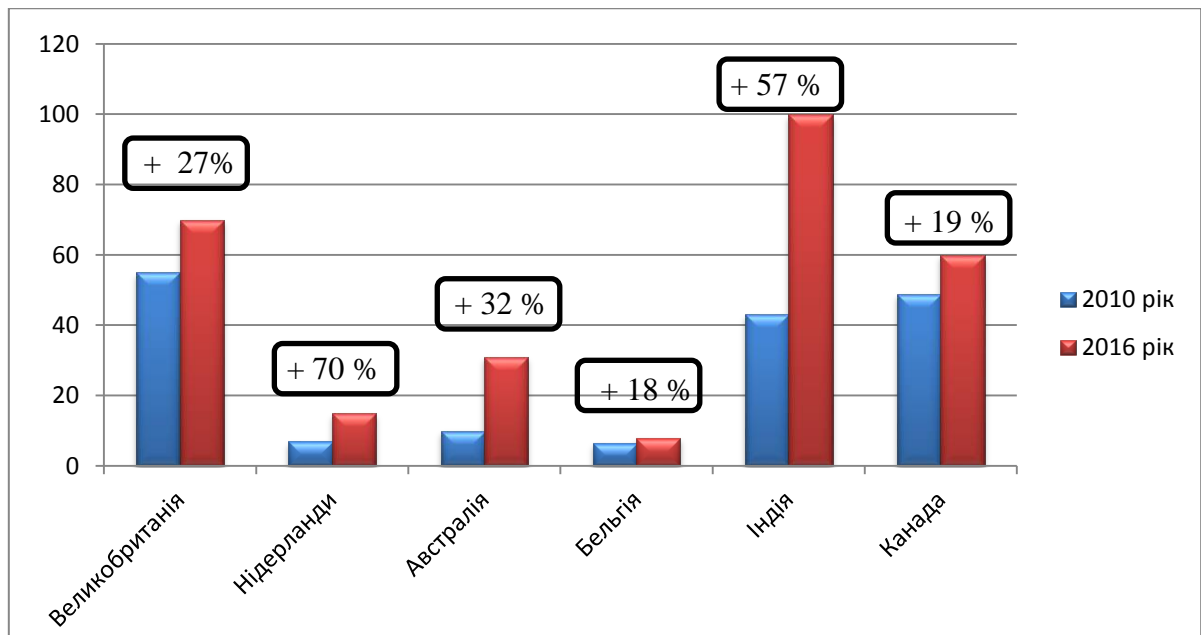

Рис. 1. Динаміка зростання масштабів соціального підприємництва у світі

З рис. 1 чітко видно, що у європейських країнах масштаби соціального підприємництва динамічно збільшуються, вирішуючи питання безробіття, соціального захисту та соціального залучення. У Європейському союзі щороку одне з чотирьох нових підприємств стає соціальним. У Великобританії зараз нараховується близько 70 тисяч соціальних підприємств, до яких відносяться як організації, що навчають безробітних, так і соціальні служби, і навіть муніципальні готелі [23]. Протягом останніх п'яти років сектор соціальних підприємств у Нідерландах зріс з 2–2,5 тис. до 5–6 тис. підприємств, розширивши цей сектор на 70% [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. В Австралії на кінець 2010 року приблизна кількість соціальних підприємств складала 20 тис. одиниць, з них 34% здійснювати свою діяльність протягом останніх 2 – 5 років та виробили 2 – 3% ВВП. У 2014 році в Бельгії близько 63% соціальних підприємств самостійно генерували більш ніж 50% прибутку за рахунок зборів та продажів. У Канаді 81% підприємств позиціонують себе як підприємства з соціальною метою, з них 27% займаються проблемами навколишнього середовища, 26% – створені для розвитку зайнятості населення, інші займаються досягненням культурних цілей [26].

Узагальнюючи зарубіжний досвід, авторами виділено та конкретизовано

основні сфери діяльності соціального підприємництва, серед яких:

соціальні послуги (догляд за людьми, дошкільна освіта дітей, створення спортивних організацій для молоді, побутові послуги, надання послуг малозабезпеченим сім'ям);

ініціативи в області соціально-професійної реінтеграції (спрямовані на перенавчання та/або здобуття нової робочої спеціальності, створення робочих місць для інвалідів);

реабілітація людей, які потрапили у складні життєві ситуації;

місцевий розвиток (агротуризм, вирішення екологічних проблем на місцевому рівні);

сільськогосподарський розвиток;

фінансові послуги (надання послуг у мікрокредитуванні);

юридичні послуги (надання послуг у консультуванні та юридичному супроводі соціально незахищеної верстви населення);

медичні послуги (надання якісних медичних послуг з використанням інноваційного підходу для соціально незахищених та асоціальних верств населення).

Необхідно підкреслити, що соціальні підприємства унаслідок своєї діяльності тісно взаємодіють майже з усіма елементами ринкового сектору. Модель міжсекторної взаємодії соціального підприємництва представлена на рис. 2.

Безсумнівним є факт взаємодії соціального підприємництва з державним сектором, коли з'являється необхідність у прийнятті відповідних законодавчих актів урядом та максимальне сприяння розвитку даного виду діяльності; співпраця з освітньою системою: коли з боку освітніх установ відбувається навчання соціальної відповідальності та соціальному підприємству, а з боку соціального підприємництва – розробка певних соціальних програм та стандартів й реалізація їх у життя шляхом залучення учнів відповідних закладів. Для досягнення певної соціальної мети іноді необхідна тісна співпраця між соціальним підприємством та неприбутковими організаціями

такими, як: волонтерські організації та благодійні фонди. З приватним сектором можлива як партнерська співпраця у вигляді надання певної фінансової допомоги, так і конкуренція в однаковому сегменті, що спонукатиме соціальне підприємництво до розвитку.

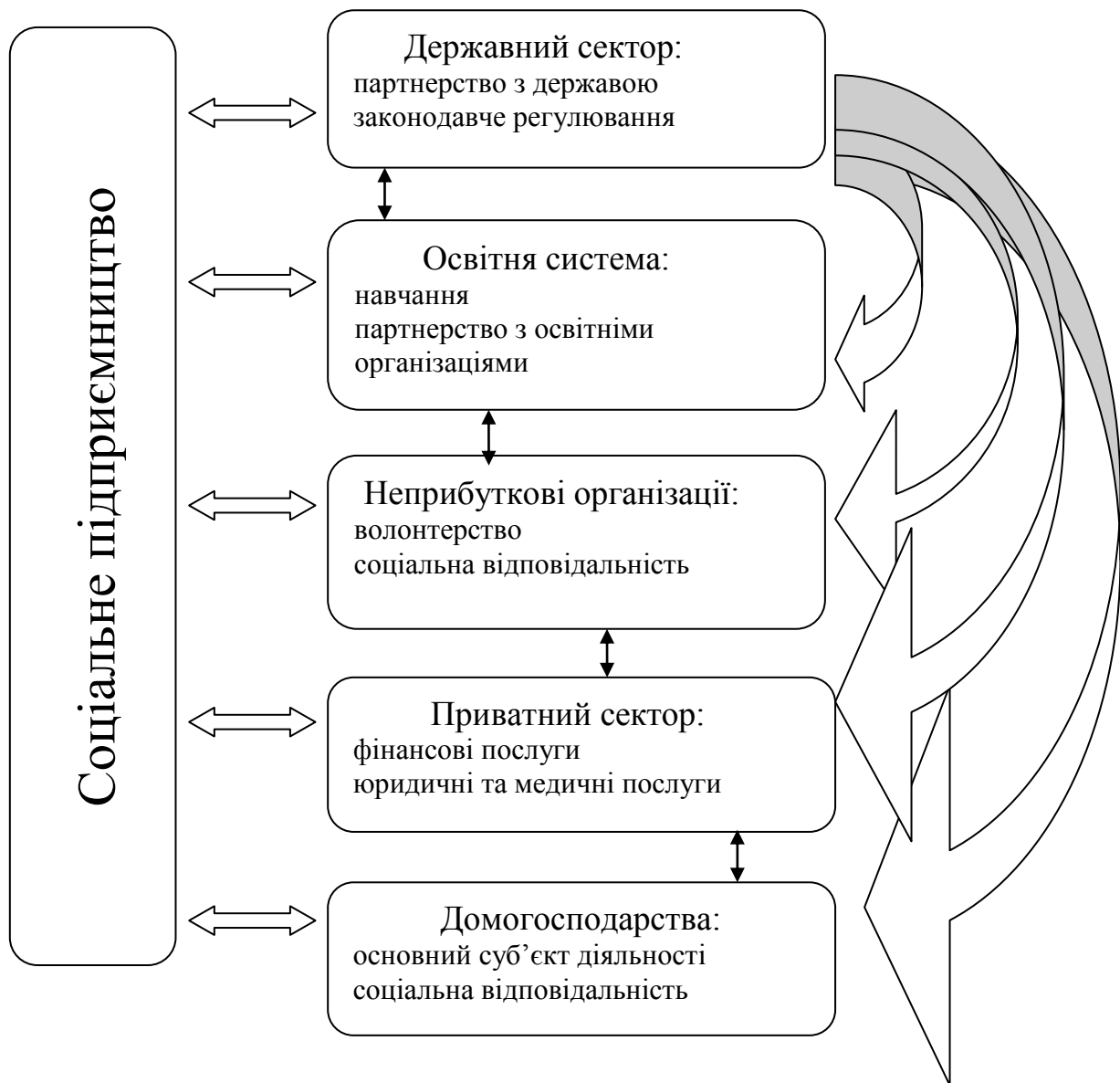

Рис. 2. Модель міжсекторної взаємодії

Складено авторами за [4, 14, 17]

Не викликає жодних сумнівів те, що соціальне підприємництво є одним з інноваційних видів діяльності, який надає можливість малому та сімейному бізнесу вирішити соціальні та економічні проблеми та створює передумови для поліпшення добробуту громадян [28]. Тому, на думку авторів, доцільним є

залучення саме домогосподарств до соціального підприємництва.

Сьогодні домінуючим соціально-економічним фактором стійкого розвитку економіки є середній, малий та мікробізнес, що за структурними характеристиками відповідають світовій практиці соціального підприємництва. Структура підприємств України за розмірами (на кінець 2015 року) представлена на рис. 2.

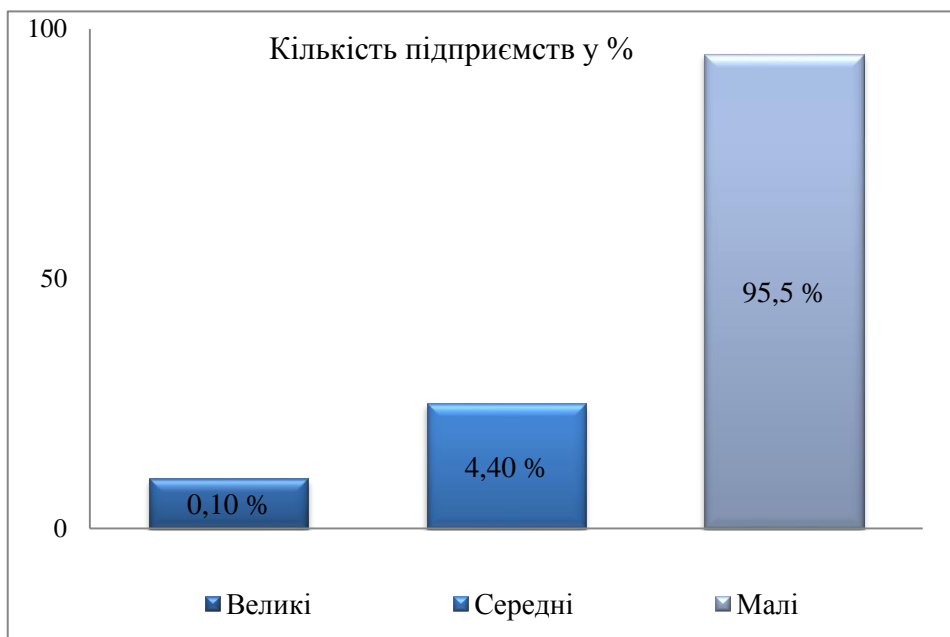

Рис. 3. Структура підприємств України за розмірами (на кінець 2015 року)

Згідно з даними Державної служби статистики та Національної платформи малого та середнього бізнесу (на кінець 2015 року) в Україні налічувалось 1973 тис. суб'єктів малого і середнього підприємництва, з яких 1,63 млн. – фізичних осіб-підприємців і 343 тис. – юридичних осіб-підприємців [29, 30].

Розглянувши загальну структуру підприємницької діяльності в Україні, проведемо більш детальний аналіз показників структурної статистики по суб'єктам господарювання з розподілом за їх розміром (малих та мікропідприємств за період з 2010 по 2015 роки) (табл. 1, рис. 3) [29].

Таблиця 1

Кількість підприємств за розмірами (малих, мікропідприємств та

фізичних осіб підприємців)

Вид діяльності/рік	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.
Всього малих та мікропідприємств, одиниць	4255692	3288721	3089655	3339381	3774933	3869215
Малі підприємства, одиниць	357241	354283	344048	373809	324598	327814
Мікропідприємства, одиниць	2093688	1608819	1510776	1637180	1859887	1910830
Фізичні особи підприємці, одиниць	3598006	2638623	2459146	2647095	3171413	3257160

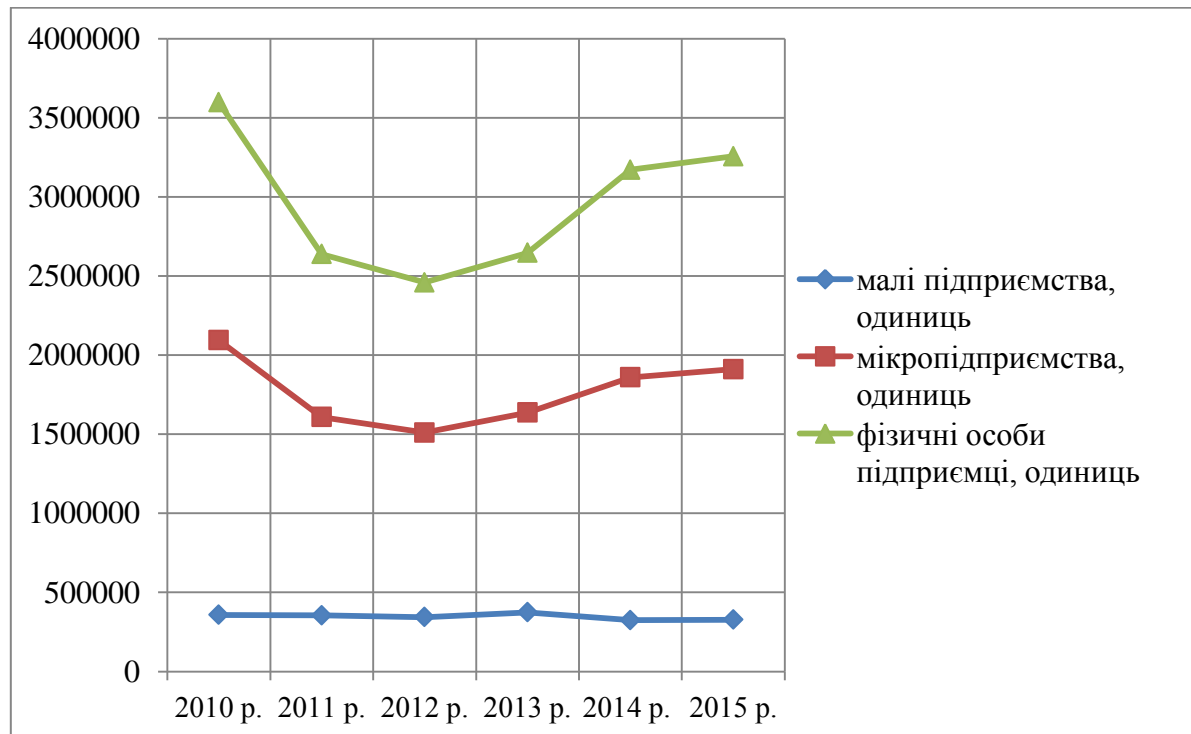

Рис. 4. Динаміка розвитку малого бізнесу в Україні 2010 – 2015 рр..

З табл. 1 даних видно, що основну питому вагу малого бізнесу займають фізичні особи підприємці – більш ніж 3,5 млн. одиниць. Але, слід зазначити, що у 2011 – 2013 роках кількість підприємств значно зменшилось (рис. 3). В першу чергу це є наслідком ведення АТО і тимчасової окупації частини території східних регіонів та Автономної республіки Крим, а також впливу

загальнооекономічної кризи, що лише посилилась у зв'язку з подіями воєнного характеру [30]. Але, починаючи з 2014 року ситуація змінюється на краще: спостерігається суттєве поліпшення розвитку даного виду діяльності. Згідно з даними підсумкового звіту за результатами дослідження «Соціальні підприємства України», який надала громадська організація «Молодіжний центр з проблем трансформації соціальної сфери «СОЦІУМ – XXI», серед 150 зареєстрованих соціальних підприємств України більшість належить до фізичних осіб підприємців (37 одиниць), приватних підприємств (23 одиниці) та громадських організацій (рис. 4) [Ошибка! Источник ссылки не найден.] .

Рис. 5. Форми діяльності соціальних підприємств в Україні

Також соціальні підприємства оформлюють свою діяльність у формі фермерського господарства, товариства з обмеженою відповідальністю, сільськогосподарського кооперативу, фермерського господарства та ін. [Ошибка! Источник ссылки не найден.]. Це можна пояснити тим, що домогосподарства є основним з рушійних механізмів, який здатен мобілізувати та реалізувати свій ресурсний потенціал у суспільному та домашньому виробництві товарів та послуг, навіть, у кризових ситуаціях [32].

Щодо перспектив розвитку соціального підприємництва в Україні, то слід зазначити, що на сьогодні воно є визнаним видом підприємницької діяльності, що спрямована на створення соціальних та економічних благ. Незважаючи на відносно молодий вік – 25 років, воно набуло значного поширення у світі. Саме за допомогою соціальних підприємств намагаються вирішувати проблеми у тих секторах суспільства і економіки, які не охоплені державою або іншими підприємствами та на які не звертається достатня увага через відсутність коштів, знань, навичок чи безперспективність отримання значних економічних вигод.

ВИСНОВКИ.

Підсумовуючи викладений матеріал, необхідно підкреслити те, що на сьогодні соціальне підприємництво є визнаним у світі специфічним видом підприємництва, що здатне вирішувати соціальні та економічні проблеми суспільства за допомогою державного сектору або без нього.

Соціальне підприємництво являє собою діяльність економічного суб'єкта господарювання, яка організована юридичною особою або фізичною особою підприємцем, пріоритетом якого є досягнення соціальних результатів у сфері охорони здоров'я, освіти, науки, культури, навколишнього середовища, соціальні послуги та підтримка вразливих груп (безробітних, літніх людей, інвалідів і т. д.). Для повноцінного соціально-економічного розвитку соціального підприємництва надзвичайно важливою є його взаємодія з державним сектором, освітньою системою, неприбутковими організаціями (волонтерство, благодійні організації та ін.), приватним сектором та домогосподарствами.

Наукові результати даного дослідження полягають в узагальненні зарубіжного досвіду соціального підприємництва; конкретизації основних сфер його застосування, серед яких: соціальні послуги, ініціативи в області соціально-професійної реінтеграції, реабілітація людей, які потрапили у складні життєві ситуації, місцевий розвиток, сільськогосподарський розвиток, фінансові послуги, юридичні послуги, медичні послуги; уточненні основних

ознаки соціального підприємства, до яких відносять: двоєдина спрямованість, фінансова доцільність та обґрунтованість, автономність, інноваційний соціальний, масштабність та тиражувань, соціальна віддача.

Бібліографічний список:

1. Назарова Г. В. Управління соціально-трудовою сферою підприємства : монографія / Назарова Г. В., Гончарова С. Ю., Водницька Н. В. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2010. – 323 с.
2. Dees G. The Meaning of Social Entrepreneurship. Comments and suggestions contributed from the Social Entrepreneurship Funders Working Group. – 1998 – 25 p.
3. Austin J., Stevenson H., Wei-Skillern J. Social and Commercial Entrepreneurship: Same, Different, or Both? // Entrepreneurship theory and practice. – 2006 – 15 – 22 p.
4. Жохова В. Социальное предпринимательство: сущность и понятие / В. Жохова / Известия ДВФУ. Экономика и управление. – № 1. – 2015 – 87 с.
5. Ben Thornley. The Facts on U.S. Social Enterprise. [Електронний ресурс] — 2012. — Режим доступу: http://www.huffingtonpost.com/ben-thornley/social-enterprise_b_2090144.html
6. Борнштейн Д. Как изменить мир: Социальное предпринимательство и сила новых идей / Д. Борнштейн – Альпина Паблишер . – 2012. – 504 с.
7. Christie M. J. Social entrepreneurship: New research findings. Editorial / Journal of World Business. – 2006 – 5 p.
8. Богатырь Н. Социальное предпринимательство как неопределимая необходимость для Украины. [Электронный ресурс] – 2016. – Режим доступа: <https://voxukraine.org/2016/02/14/sotsialnoe-predprinimatelstvo-kak-neotsenennaya-neobhodimost-dlya-ukrainy-ru/>
9. Никифорак В. Соціальне підприємництво: сутність та особливості розвитку. / Економіка і суспільство. [Електронний ресурс] — 2017. — Режим доступу: http://www.economyandsociety.in.ua /journal/8_ukr/

10. Соціальне підприємництво: від ідеї до суспільних змін. Посібник / Свинчук А.А., Корнецький А.О., Гончарова М.А., Назарук В.Я., Гусак Н.Є., Туманова А.А. – К: ТОВ «ПІДПРИЄМСТВО «ВІ ЕН ЕЙ», 2017 – 188 с.
11. Waddock S., Post J. Social Entrepreneurs and Catalytic Change. *Public Administration Review*. – 1991 – 393 p.
12. Social entrepreneurship. Ashoka [Електронний ресурс] — Режим доступу: <https://www.ashoka.org/en>
13. Мартинес Д. Парадокс Европы: высокая безработица при наличии пяти миллионов вакансий. [Электронный ресурс] – 2013. – Режим доступа: <http://inosmi.ru/world/20130617/210108264.html>
14. Керлин Дж. Социальные предприятия в США и за границей: извлекаем уроки из различий. / Исследования в области социального предпринимательства под ред. Р. Моше-Уильямса, ARNOVA Occasional Paper Series. – 2006. – № 1 (3)
15. Бурская З. Нобелевский лауреат Мухаммад Юнус: мы даем людям деньги, чтобы они изменили мир. [Электронный ресурс] – 2009. – Режим доступа: <https://www.novayagazeta.ru/articles/2009/11/19/40360-nobelevskiy-laureat-muhammad-yunus-my-daem-lyudyam-dengi-chtoby-oni-izmenili-mir>
16. Social Enterprise. What is Social Enterprise? [Электронный ресурс] — Режим доступа: <https://socialenterprise.us/about/social-enterprise>
17. Social Enterprise UK. [Электронный ресурс] — Режим доступа: <https://www.socialenterprise.org.uk/>
18. Social Enterprise fund. What is a Social Entrepreneur? [Электронный ресурс] — Режим доступа: http://www.csef.ca/what_is_a_social_entrepreneur.php
19. Social Enterprise: A New Model for Poverty Reduction and Employment Generation. / EMES: International research network. / [Электронный

- ресурс] — Режим доступу: https://emes.net/content/uploads/publications/ECSP-R11-19_Blundel_et_al.pdf
20. Alter K. Social enterprise typology, Virtue Ventures LLC / [Електронний ресурс] — Режим доступу: www.virtueventures.com/files/setypology.pdf
21. Проект Закону «Про соціальні підприємства» №10610 від 14.06.2012. [Електронний ресурс] / Верховна Рада України — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=10610&skl=7
22. Шаповалова Т. Соціальне підприємництво і фандрейзинг / Т. Шаповалова / Навчальний посібник/ МФСА – К.: 2016.– 186 с.
23. British council. Україна. Розвиток соціального підприємництва / Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.britishcouncil.org.ua/programmes/society/social-enterprise-development>
24. Карта социального бизнеса Европы. Многообразная вселенная. / Новый бизнес. Социальное предпринимательство. Электронный ресурс] – 2015. – Режим доступа: <http://www.nb-forum.ru/interesting/experts/karta-socialnogo-businessa-evropy.html>
25. Fostering Social Entrepreneurship: A Comparative Study of the Legal, Regulatory and Tax Issues in Brazil, Germany, India, Poland, UK and USA. [Електронний ресурс] — 2006. — Режим доступу: http://www.weforum.org/pdf/schwabfound/Linklaters_Schwab_Report.pdf
26. Гончарова С. Ю., Буряк І. В. Умови формування та важелі регулювання «нової економіки» як сучасного феномена // Бізнес Інформ. – 2017. – №3. – С. 52–58.
27. Fostering Social Entrepreneurship: A Comparative Study of the Legal, Regulatory and Tax Issues in Brazil, Germany, India, Poland, UK and USA. [Електронний ресурс] — 2006. — Режим доступу: http://www.weforum.org/pdf/schwabfound/Linklaters_Schwab_Report.pdf
28. Гончарова С.Ю. Соціальна концепція гарантованого (базового)

доходу населення / С.Ю. Гончарова, А.Б. Гончаров // Бізнес Інформ. – 2016. – №4. – С.138-142.

29. Офіційний сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrcensus.gov.ua/information/definition
30. Національна платформа малого та середнього бізнесу / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://platforma-msb.org/analiz-statystychnyh-pokaznykiv-rozvytku-pidpryyemnytstva-v-ukrayini-u-2015-rotsi/>
31. Підсумковий звіт за результатами дослідження « Соціальні підприємства в Україні » [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу:<https://drive.google.com/file/d/0B6DSntNixLtLZHfOTmJ5S1VjS2s/view>
32. Гончарова С. Ю., Буряк І. В. Науково-методичні підходи щодо визначення сутності домогосподарства та його ролі в економіці. Вісник Одеського національного університету. Сер.: Економіка. 2016. Т. 21, вип. 4 (46). С. 135–139.